

Riktlinje skyltning

Skapad: 2007-05-21
Senast ändrad: 2023-01-04

Processägare Fastighetsdirektör	Processledare/Uppdateringsansvarig Specialist tillgänglighet	Kvalitetssamordnare Kvalitetschef	Skapat 2007-05-21	Senast ändrat 2023-01-04	Godkänt 2023-01-04
------------------------------------	---	--------------------------------------	----------------------	-----------------------------	-----------------------

Innehåll

Riktlinje skyltning	3
Inledning.....	3
Syfte.....	3
Tillämpning av skyltriktlinjen.....	4
Orienteringssystem.....	4
Utomhus – orientering efter gatuadresser.....	4
Inomhus – målpunktorientering.....	4
Ledstråk.....	5
Informationsstruktur.....	5
Skyltning av enskild verksamhet.....	5
Skyltning av externa/kommersiella hyresgäster.....	5
Pyloner.....	6
Skyltning för personal.....	6
Tillfällig skyltning.....	6
Ansvar.....	6
Skyltutförande.....	7
Kulörer.....	7
Typsnitt.....	7
Textstorlek.....	7
Symboler.....	8
Kartor.....	8
Taktill text/bildsymboler i relief.....	8
Bildsymboler.....	9
Exempel bildsymboler:.....	9
Punktskrift/Brilleskrift, information till personer med synnedsättning.....	9
Placeringsprinciper.....	9
Skyltbelysning.....	9
Skyltytan.....	10
Monteringshöjder.....	10
Konkurrerande information.....	10
Skylttyper.....	10
Riktningsskyltar.....	10
Fasadskyltar.....	10
Destinationsskyltar/lägesskyltar.....	10
Hjälpskyltar.....	11
Övriga skylttyper.....	11
Övrig information.....	11
BILAGA 1 – Teknisk beskrivning för skyltutförning.....	11

Processägare Fastighetsdirektör	Processledare/Uppdateringsansvarig Specialist tillgänglighet	Kvalitetssamordnare Kvalitetschef	Skapat 2007-05-21	Senast ändrat 2023-01-04	Godkänt 2023-01-04
------------------------------------	---	--------------------------------------	----------------------	-----------------------------	-----------------------

Riktlinje skyltning

Inledning

Där det bedrivs hälso- och sjukvård ska det finnas den personal, de lokaler och den utrustning som behövs för att god vård ska kunna ges¹.

Standardisering av lokaler, rumsfunktioner och tekniklösningar medför effektivare och säkrare vård, samt långsiktigt hållbara, robusta och ändamålsenliga vårdfastigheter.

Styrdokument fastigheter är ett styrmedel för att säkerställa lokaler för god vård – att lagkrav följs, att krav avseende patientsäkerhet uppfylls och att arbetsmiljön i lokalen är god – en gemensam standard som ska gälla för fastigheter förvaltade av Locum. Styrdokumentet kan även tillämpas för inhyrda lokaler.

Detta styrdokument är utformat för att kunna användas som mall inför leverans av drift- och skötselinstruktioner för att tillgodose Locums krav och önskemål.

Vänligen kontakta Locums specialister Teknik vid frågor gällande detta styrande dokument.

Syfte

Locum AB förvaltar Region Stockholms vårdfastigheter. Riktlinje skyltning har upprättats för att ge de fastigheter som Locum förvaltar en enhetlig skyltning och säkerställa att kraven på tillgänglighet för alla tillgodoses.

Syftet med denna riktlinje är att visa principerna för skyltutformning för vägvisning.

En bra skyltning är till för alla besökare, patienter och medarbetare. Meningen är att alla ska känna sig trygga och på egen hand kunna hitta och orientera sig i de fastigheter Locum förvaltar samt anslutande utemiljöer.

För att skyltning ska fungera, måste den uppfattas som ett kontinuerligt stöd i miljön, som går kan följa från startpunkten till destinationen och tillbaka igen. Avgörande för skyltsystemets funktionalitet är att innehållet är lätt att se, läsa och förstå samt att informationen presenteras på rätt plats.

Förutom de delar som rör skyltningen finns det flera andra faktorer som inverkar på möjligheterna att navigera i en miljö, till exempel en byggnadsarkitektur, dess inredning och ljussättning samt hur övriga informationskällor stämmer överens med skyltsystemet. Vägvisningsproblematiken handlar därmed inte enbart om skyltning utan omfattar ett större kunskapsområde. Dessutom vilar ansvaret för skyltningen ofta på olika intressenter varför en dialog med dessa är nödvändig för att skapa ett sammanhållet system.

¹ 5 Kap 2§ Hälso- och sjukvårdslag (2017:30)

Processägare Fastighetsdirektör	Processledare/Uppdateringsansvarig Specialist tillgänglighet	Kvalitetssamordnare Kvalitetschef	Skapat 2007-05-21	Senast ändrat 2023-01-04	Godkänt 2023-01-04
------------------------------------	---	--------------------------------------	----------------------	-----------------------------	-----------------------

Skyltarna har formgivits och konstruerats för att vara enkla att tolka och använda, samt för att lätt kunna bytas ut och uppdateras vid behov. Vid framtagande av ny skyltning ska huvudsyftet vara att uppnå en hög grad av uthållighet och att den ska bestå under en längre tid. Skyltningen måste vara tillförlitlig och besökarna ska känna sig trygga att hitta till och inom vårdfastigheterna. Förändringar ska kunna genomföras enkelt och snabbt för att erhålla låga drift- och underhållskostnader. Detta medför en robust struktur med antalet skyltar och att de skyltar som ändras ofta, begränsas.

Det är skyltningens utformning i förhållande till varje skylts funktion i den aktuella miljön, som gör vägvisningen funktionell. Vid val av skylttyp ska skyltens syfte bedömas och det sannolika läsavståndet. Endast orienterings- och informationsbehov ska styra antalet skyltar.

Tillämpning av skyltriktlinjen

Locum har ansvar för att skyltning upprättas både inomhus och utomhus i fastigheter som vi förvaltar. Riktlinje skyltning ska följas i samband med ny- och ombyggnation samt då det finns behov av omskyltning.

Tillägg till Riktlinje skyltning kan göras utifrån verksamheterna och fastighetens specifika behov. Detta hanteras på olika sätt beroende på vilket sjukhusområde som avses och där lokala avvikelser förekommer i fastigheten ska Riktlinje skyltning fungera som en vägledning. En del fastigheter har ett eget skyltprogram för invändig skyltning som är specifikt för sjukhusområdet och till dessa ska hänsyn tas vid utförandet av nya skyltar.

Riktlinje skyltning omfattar inomhus- och utomhusskyltning kopplat till de fastigheter som Locum förvaltar och innefattar inte trafikskyltar, säkerhetsskyltning och utrymningsskyltar.

Orienteringssystem

För att minimera informationsmängden ska skyltarna endast innehålla den information som behövs för nästa hållpunkt. En mindre informationsmängd är också lättare att hålla i minnet.

Informationen delas därför upp i flera steg:

1. Information ute – hitta entréer
2. Information inne – hitta målpunkter (vid flera "mål")
3. Information vid målpunkten – hitta våningsplan

Utomhus – orientering efter gatuadresser

Utomhus är målsättningen att orienteringen ska ske efter gatuadresser. Hittar man gatunamnet vet man att verksamheten finns längs gatan/vägen. Verksamheten blir också lättare att hitta med GPS, vilket gör den mer tillgänglig. Det medför en flexibilitet vid utbyggnader och är ett sätt att orientera sig som alla är förtrogna med.

Skyltantalet ska begränsas och parallella benämningssystem ska undvikas.

Inomhus – målpunktsorientering

Målpunktsorientering liknar det sätt man orienterar sig på en flygplats. Där följer resenären Gate-numret, och funderar inte på vilken byggnad eller på vilket våningsplan man befinner sig.

Processägare Fastighetsdirektör	Processledare/Uppdateringsansvarig Specialist tillgänglighet	Kvalitetssamordnare Kvalitetschef	Skapat 2007-05-21	Senast ändrat 2023-01-04	Godkänt 2023-01-04
------------------------------------	---	--------------------------------------	----------------------	-----------------------------	-----------------------

Orientering på sjukhus, framför allt med många våningsplan, görs efter målpunkter istället för respektive Gate. En vanlig målpunkt är "hisshallen". Den betecknas med en bokstav för att särskilja från gatunummer eller planbeteckningar som är siffror.

Hänvisningsskytningen med hjälp av målpunkter (och/eller stråknamn) utgör ryggraden i skyltningen. Eftersom den relativt sällan eller aldrig ändras, kan den göras korsvis, vilket medför att personalen enkelt kan hänvisa till verksamheter som ligger vid andra målpunkter.

Hänvisningsskytningen för målpunkterna bör även innehålla information om huvudentré och utgångar.

Endast målpunkterna skyltas genom kommunikationsstråket, vilket medför en betydligt mindre mängd skyltar än om alla verksamheter skyltas från entrén.

Ledstråk

Taktila och visuella ledstråk ska finnas i huvudentréer och leda fram till personlig service (bemannad reception eller informationsfunktion). Se PTS Riktlinje för fysisk tillgänglighet.

Informationsstruktur

Vid varje informationspunkt finns endast nästa nivå i orienteringshierarkin: gatuadressen, målpunkten, våningsplanet.

Informationen på de olika skyltarna struktureras beroende på informationsmängd.

- **Informationstavla utomhus**
Verksamheterna ordnas efter bokstavsordning (eventuellt

gruppvis) under rubrikerna Vårdverksamhet, Service och Övriga verksamheter, med hänvisning till gatunamn och/eller adress.

Informationstavlor som innehåller Akutmottagning och/eller Huvudentré undantas från denna principstruktur då de funktionerna alltid ska placeras överst på tavlan.

- **Informationstavla inomhus**
Verksamheterna ordnas efter bokstavsordning på samma sätt som informationstavla utomhus, men vid behov med en högre grad av detaljering. Hänvisning sker till målpunkter och adresser.
- **Våningsplansskylt och hissskylt**
Verksamheterna ordnas gruppvis i bokstavsordning under de olika planen.

Verksamhetsnamnen ska överensstämma med vad som anges i Vårdguiden 1177.

Skytning av enskild verksamhet

Varje enskild verksamhet ansvarar för och bekostar all skyltning innanför avdelnings-/mottagningsdörren (inom förhyrd yta).

Verksamhets-/Mottagningsskylt placeras i direkt anslutning till verksamhetens/mottagningens entrédörr. Om möjligt placeras skylten på väggen vid dörrens anslagssida, ej på entrédörren.

I övrigt hänvisas till gällande gränsdragningslista.

Skytning av externa/kommersiella hyresgäster

För privata vårdenheter följer skyltningen det avtal som upprättats.

Processägare Fastighetsdirektör	Processledare/Uppdateringsansvarig Specialist tillgänglighet	Kvalitetssamordnare Kvalitetschef	Skapat 2007-05-21	Senast ändrat 2023-01-04	Godkänt 2023-01-04
------------------------------------	---	--------------------------------------	----------------------	-----------------------------	-----------------------

Kommersiella hyresgäster som driver verksamhet inne på till exempel sjukhus, benämns neutralt i sjukhusets egna skyltning – Fotvård, Apotek, Café. Först framme vid verksamheten skyltas med den kommersiella verksamhetens egna skyltning, dock nedtonad.

Pyloner

Särskild hänsyn ska tas till fasaderna på de fastigheter som Locum förvaltar och därför tillåts inte enskild montering av fasadskyltar för enskilda, externa eller kommersiella hyresgäster. Istället kan Locum erbjuda skyltning på pylon som kan placeras ut i anslutning till entréer eller fastigheter med vårdgallerior. Varje enskild vårdverksamhet kan där få delta med logotyp/företags- eller verksamhetsnamn för att visa att de har verksamhet i fastigheten/lokalen. För ytterligare information ska Locums fastighetsförvaltare på respektive förvaltningsobjekt kontaktas.

Skyltning för personal

Skyltning riktad enbart till personal bör begränsas. Om det måste förekomma ska den utformas på ett sådant sätt att den inte riskerar skapa oklarhet för besökarna.

Tillfällig skyltning

Tillfällig skyltning gäller när något ska skyltas kortare än tre månader. Därefter ska ordinarie skyltar monteras.

Vid tillfällig skyltning för person-/gångtrafik används svart text på gul botten och eventuell kompletterande bildsymbol.

Vid tillfällig skyltning för bil-/fordonstrafik används svart text på orange botten och eventuell kompletterande bildsymbol.

Ansvar

Locum har ansvar för utomhusskytning på samtliga fastigheter som vi förvaltar. För inomhusskytning kan ansvaret vara fördelat på annat sätt, bland annat beroende på övergripande hyresavtal.

Locum ansvarar för att ta fram externa skyltar, inklusive entréskylt och fasadskyltar på de fastigheter som vi förvaltar.

I de fall bygg-/skyltlov krävs ska Locum ansvara för detta i samråd med upphandlad skyltleverantör och eventuell verksamhet som kan bli berörd av detta.

Varje enskild verksamhet ansvarar för och bekostar all skyltning i direkt anslutning till och innanför avdelnings-/mottagningsdörren (inom förhyrd yta).

I övrigt hänvisas till gällande gränsdragningslista.

Processägare Fastighetsdirektör	Processledare/Uppdateringsansvarig Specialist tillgänglighet	Kvalitetssamordnare Kvalitetschef	Skapat 2007-05-21	Senast ändrat 2023-01-04	Godkänt 2023-01-04
------------------------------------	---	--------------------------------------	----------------------	-----------------------------	-----------------------

Skyltutförande

Kulörer

Texter och symboler ska i första hand vara vita, undantag finns som beskrivs under respektive skylt i den Teknisk beskrivning för skyltutförande. Den gröna färgen ska användas för skyltar som visar vägen till utgång eller markerar entréplan. Kontrast mellan textkulör och bakgrundskulör ska skilja minst 0,40 i ljushet, enligt NCS-skalan.

Färg på metall och plåt (RAL)

Blå	RAL 5003
Grön	RAL 6029

Färg på folie, mesh, plast och papper

Blå	PMS 540C RGB 20-51-74 Adobe RGB 37-55-75 CMYK coated 96-56-24-66 CMYK uncoated 98-70-44-87 NCS S 7020-R90B
Grön	PMS 356 RGB 0-13777 Adobe RGB 46-143-77 CMYK coated 99-2-88-7 CMYK uncoated 100-0-100-1 NCS 2565-G

Röd	PMS 2347C RGB: 217-0-0 CMYK coated: 15-100-100-0 RAL 3028 NCS 1080-Y90R
Vit	NCS S 0500-N RAL 9003
Gul	PMS Yellow EC RGB: 252-234-16 CMYK: 5-0-90-0 RAL 1016 NCS 0580-Y

Typsnitt

Typsnitt och textstorlek på skyltarna beskrivs under respektive skylt, se bilaga 1 Teknisk beskrivning för skyltutförande. All text ska skrivas med Frutiger 65 Bold i versalgement utförande, undantag finns för firmamärken, logotyper och texter som styrs av andra grafiska riktlinjer.

För taktill text (upphöjd relief) används enbart versaler. Helvetica eller Arial är de teckensnitt som rekommenderas för text i relief.

Textstorlek

Textstorlek och fri yta anpassas efter mått på skylten och vilket måttavstånd texten är avsedd att läsas ifrån. Det finns ett nyckeltal enligt "Svensk standard 030011" som anger en enkel formel att räkna ut texthöjd och storlek. Läsavståndet i meter delas i två så får man texthöjden i cm. Exempel: 10 meter x 0,5 = 5 cm texthöjd.

Processägare Fastighetsdirektör	Processledare/Uppdateringsansvarig Specialist tillgänglighet	Kvalitetssamordnare Kvalitetschef	Skapat 2007-05-21	Senast ändrat 2023-01-04	Godkänt 2023-01-04
------------------------------------	---	--------------------------------------	----------------------	-----------------------------	-----------------------

Generellt gäller följande texthöjd:

- 10 mm på en skylt som är avsedd att läsas på nära håll, till exempel en dörrskylt till ett kontorsrum.
- 25–40 mm på viktiga lägesskyltar och riktningsskyltar som man vill komma tätt intill men som samtidigt ska kunna ses på några meters avstånd.
- 70–100 mm om texten främst är avsedd att läsas på några meters avstånd.
- Minst 150 mm för en text som är avsedd att kunna läsas på större avstånd.
- Där det finns fler texter under/intill varandra bör texthöjd av det längsta ordet bestämma texthöjd för alla texter.

Säkerställ bäst läsbarhet för en skylt/skriftlig information genom att placera texten mellan 1,0 -1,8 m över färdigt golv/mark.

Se även under avsnittet Placeringsprinciper.

Symboler

Formatet anpassas efter funktion, läsavstånd och utrymme.

Skyltar med en symbol för kors ska användas enligt nationell och europeisk standard. Ett rött kors med vit ram ska användas som symbol för dygnet-runt-öppen Akutmottagning, Barnakut, Psykiatrisk akutmottagning eller liknande verksamhet.

Övriga akutmottagningar, tex Närakut eller Akuta mottagningsenheter med begränsade öppettider (ej dygnet-runt-öppet) ska utformas med en symbol för ett svart kors med vit ram.

Kartor

Alla kartor som tas fram inom fastigheter förvaltade av Locums bör ha samma grafiska utseende, men utförs i olika vyer beroende på om det är utomhus- eller inomhusskyltar.

- **Utomhus**
Kartor i utomhusmiljöer ska vara utförda som en två- eller tredimensionell bild över området. Bilden ska orienteras så att vyn överensstämmer med den verkliga miljön. Färgsättningen utgår från Locums profilm färger med olika nyanser.
- **Inomhus**
Orienteringskartor i inomhusmiljöer ska vara utförda i tvådimensionell vy och överensstämma med den verkliga miljön. Färgsättningen utgår från Locums profilm färger med olika nyanser.

Taktil text/bildsymboler i relief

För taktil text (upphöjd relief) används endast versaler, Helvetica eller Arial är de teckensnitt som rekommenderas. Relief utförs med 1–1,5 mm hög upphöjning. Versaler minst 15 mm och högst 40 mm höga. Stapelbredden bör vara cirka 1,5–2 mm och med reliefprofil som ett upphöjt avrundat upp- och nedvänt V.

Processägare Fastighetsdirektör	Processledare/Uppdateringsansvarig Specialist tillgänglighet	Kvalitetssamordnare Kvalitetschef	Skapat 2007-05-21	Senast ändrat 2023-01-04	Godkänt 2023-01-04
------------------------------------	---	--------------------------------------	----------------------	-----------------------------	-----------------------

Bildsymboler

Bildsymboler ska användas för att förtydliga/ersätta texter för allmänna funktioner som till exempel toaletter, väntrum, hiss, trappa, café och information. Bildsymbolen ska alltid placeras före texten.

Bildsymbolerna ska hämtas ur Locums symbolbibliotek i skyltportalen, för att olika stilar inte ska blandas.

Bildsymboler för väggmonterade skyltar ska vara taktila, utföras i relief, med 1-1,5 mm hög upphöjning och punktskrift.

Bildsymbolskyltar ska användas i Negativ utförande.

Exempel bildsymboler:

Tillgänglig toalett Hiss

Bildsymboler som en del av Vägvisningsskylt

Punktskrift/Brilleskrift, information till personer med synnedsättning

Information på skyltar som är placerade i ögonhöjd (1,4 – 1,6 m över underlag) eller lägre ska vara kompletterade med punktskrift.

Punktskriftstexter placerade på en höjd ≤ 1 meter över underlaget bör monteras på lamell som är utvinklad 45°.

Det är en fördel om punktskrift är i kontrast mot underlaget så att den också syns visuellt. Seende blir då medvetna om att punktskrift används och kan informera personer med synnedsättning om att den finns på skylten. På skyltar bör punktskrift läggas vänsterställt direkt nedanför texten.

Taktill skylt monteras på vägg, underkant 1,4 m, över färdigt golv. I de fall skylten sitter på väggen bredvid en dörr, ska den placeras vid dörrens handtagssida, se bild i bilaga 1 Teknisk beskrivning för skyltutförning.

Placeringsprinciper

Skyltar ska placeras där man kan förvänta sig att de ska finnas, till exempel i anslutning till infarter, vägskäl, entréer, trapphus, hisshallar och rum. Vid placeringen är det viktigt att tänka på att skyltarna läses på olika sätt dels beroende på vilket förflyttningssätt som används, dels beroende på eventuella funktionsnedsättningar. Skyltar som man ska kunna läsa på kort avstånd ska placeras på hinderfri plan yta.

Skyltbelysning

Den som ska läsa skylten får inte bli bländad. Belysningen ska placeras så att läsarens egen gestalt inte skuggar skylten. Särskild kompletterande

Processägare Fastighetsdirektör	Processledare/Uppdateringsansvarig Specialist tillgänglighet	Kvalitetssamordnare Kvalitetschef	Skapat 2007-05-21	Senast ändrat 2023-01-04	Godkänt 2023-01-04
------------------------------------	---	--------------------------------------	----------------------	-----------------------------	-----------------------

belysning kan behövas, helst genom släpljus som kommer ovanifrån. Belysningen bör fördela sig jämnt över hela skylten.

Om skyltarna är lysande måste risken för bländning beaktas särskilt noga. Ljusstyrkan måste anpassas så att det blir en behaglig kontrast mellan den lysande ytan och omgivningen. Skyltens yta ska därför vara matt.

Skylytan

Skylytan ska vara matt för att inte ge upphov till reflexer eller speglingar. Information på glas eller annan genomsiktig yta ska inte förekomma.

Monteringshöjder

Skyltar som ska vara möjliga att läsa på avstånd placeras så att de inte skymms. Inomhusskyltar som hänger ner från ett tak eller skjuter ut från en vägg ska monteras med underkant 2,2 meter över färdigt golv. Skyltar utomhus som skjuter ut från en vägg ska monteras med underkant 2,2 meter över mark. Väggmonterade visuella och taktila skyltar ska placeras 1,6 meter till ovankant över färdigt golv.

Konkurrerande information

För att skyltinformation inte ska behöva konkurrera om uppmärksamhet ska alla övriga, för vägvisning icke relevanta informationsbudskap, som till exempel reklam, ges en sekundär plats. Längs förflyttningsstråk bör skyltar främst placeras vinkelrätt mot transportriktningen medan sekundär information placeras parallellt med den.

Skylttyper

Riktningsskyltar

Riktningsskyltar anger vägen till målet och är kompletterad med en pil samt eventuellt bildsymbol.

Fasadskyltar

En skylt som visar namn på byggnad och är placerad på fasaden.

- **Ljuslåda (P10)**
Utformas med blå bakgrund och vitlysande bokstäver, versalgement. Skyltens text ska ange entré/adress för fastigheten men utan logotyp för enskild verksamhet.
- **Profilbokstäver (P6)**
Separata bokstäver, versalgement, lysande med täta sidor i aluminium, vita eller kontrasterande bokstäver beroende av omgivande miljö. De monteras på ställning/taksarg eller fasad, kan kombineras med kontrasterad bakgrund.

Fasadskyltar kräver oftast skylt-/bygglov. Se även ytterligare information under avsnittet Ansvar.

Destinationskyltar/lägeskyltar

Destinationskylten visar information och läget för målet, exempelvis verksamhetsdörr.

Processägare Fastighetsdirektör	Processledare/Uppdateringsansvarig Specialist tillgänglighet	Kvalitetssamordnare Kvalitetschef	Skapat 2007-05-21	Senast ändrat 2023-01-04	Godkänt 2023-01-04
------------------------------------	---	--------------------------------------	----------------------	-----------------------------	-----------------------

Hjälpskyltar

Dessa skyltar fungerar som hjälpsystem, exempelvis områdeskartor och funktionsskyltar.

Övriga skylttyper

Skyltar som har en given utformning och ingår i det totala systemet, exempelvis utrymningsskyltar och trafikskyltar. Dessa innefattas inte av denna skyltriktlinje.

Övrig information

PTS Riktlinje fysisk tillgänglighet finns på [Locum.se](http://www.locum.se)

<http://www.locum.se/Verktygen/Styrdokument-fastigheter/>

BILAGA 1 – Teknisk beskrivning för skyltutformning

Teknisk beskrivning med illustration för skyltutformning, skyltgång utomhus och inomhus, dekal för dörröppnare, bildsymboler och kontrast-/varselmarkering av glasytor.